Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: „Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City, N. J. Тел.: HEnderson 4-0237 УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXIII. Ч. 115. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 19-го ЧЕРВНЯ 1956. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, JUNE 19, 1956. No. 115. VOL. LXIII.

ГАРРИМАН ОРГАНІЗУЄ ВИБОРЧУ КАМПАНІЮ НА ЗАХОДІ

Денвер. — Нюйоркський губернатор Гарриман, виступаючи на політичному зібранні представників демократичної партії з дванадцяти західніх стейтів, критикував гостро закордонну політику уряду Айзенгавера. Він заявив, що ця політика послабила позицію З'єдинених Держав Америки і зміцнила позицію Совєтського Союзу. Це був перший виступ Гарримана після того, як він проголосив себе „активним кандидатом" на президента. В зібранні взяли участь демократичні діячі із стейтів: Колорадо, Юта, Вайомінґ, Ню Мексико, Невада, Оклагома, Кензас, Айдаго, Тексас, Вашингтон, Монтана й Арізона. На зібранні створено окремий комітет для підтримки кандидатури Гарримана під проводом губернатора Реймонда Ґарі з Оклагоми. Керівником виборчої кампанії, зокрема здобуття делеґатських голосів для Гарримана в згаданих стейтах обрано Вилтона Вейленмання, голову демократичної організації в стейті Юта. Головною кватирою цього комітету на Заході буде Солт Лейк Сіти. Згадані стейти диспонуватимуть на демократичній конвенції 190 голосами. Прихильники Гарримана запевняють, що з цього числа заявилося за Гарриманом уже 70 і пів голоса. Обраний в Денвері комітет зорганізує окремі виборчі бюра по всіх західніх стейтах, що їх завданням буде вести виборчу кампанію. Зібрання демократичних діячів у Денвері тривало три дні. Виступаючи в першому дні із своєю промовою проти закордонної політики уряду, губернатор Гарриман заявив, що політика Айзенгавера привела до трагічного занепаду престижу З'єдинених Держав у світі і довір'я вільних народів до Америки. На думку Гарримана, ЗДА почали програвати холодну війну через фатальні помилки зроблені урядом Айзенгавера, зокрема через те, що Айзенгавер почав обороняти принцип невтральности приязних до ЗДА країн. Гарриман обвинувачував Айзенгавера ще і в тому, що він не бачить кремлівських маневрів і не вміє собі з'ясувати справжніх мотивів сьогочасної совєтської політики.

А. В. Доллес не вірить в те, щоб Совєти вели перед в будові керованих ракет

Вашингтон. — Директор Центральної Розвідчої Агенції Аллен В. Доллес промовляв на телевізійних стаціях в Ню Йорку і заявив, що він не має „жадних даних" про те, щоб Совєти вели перед в будові керованих ракет. Доллес сказав також, що Совєті не випередили ЗДА в будові атомових електрівень, хоч повідомили про „дуже драматичну програму" в цій справі в рамках своєї п'ятирічки. „Росіяни, казав Доллес, зробили поступ в будові керованих ракет, але вони ще нас не випередили". В справі протисталінської кампанії Доллес ствердив, що комуністи хотіли б цим способом переконати свої народи, що там вже нема тиранії, але в дійсності на Кремлі все ще панує гурток тиранів.

Перша воднева бомба — скинена з літака, „помилилася" на 4 милі

Вашингтон. — Аж тепер повідомили, що перша американська воднева бомба, скинена з літака ще 21-го травня, впала на чотири милі від того місця, де вона повинна була впасти. Ця пробна експльозія водневої бомби відбулася на Пацифіку на Бікіні. З урядових кол твердять, що ця неточність сталася внаслідок людської помилки, а не внаслідок конструкції бомби. Деякі фахівці твердять, що ця неточність не має більшого значення, бо сила водневої бомби така велика, що вона осягне свою ціль навіть тоді, коли впаде не на те місце, де повинна б впасти. Та інші фахівці невдоволені з того факту, бо експльозія бомби на невизначеному місці порушує ті засоби безпеки, які визначені перед скиненням бомби з літака. Але Комісія Атомової Енергії стверджує, що внаслідок неточности місця, на якому експльодувала воднева бомба, не було жертв в людях.

Кіфовер „втратив був голову"

Вашингтон. — Демократичний кандидат на президента сенатор Естес Кіфовер заявив журналістам, що він „був втратив голову" під час виборчої кампанії на Флориді і в Каліфорнії і тому гостро виступив проти Адлея Е. Стівенсона. Кіфовер твердив, що і він і Стівенсон вийшли були поза „дозволені межі" критики в запалі передвиборчої боротьби. Сенатор признався до „помилок" в цій кампанії в Каліфорнії, але додав, що це не спричинить розламу в Демократичній партії. Якщо Стівенсона виберуть на Номінаційній Конвенції, казав сенатор Кіфовер, то він буде його підтримувати, бо вважає, що „Стівенсон — це порядна людина". Кіфовер заявив, що покищо не плянує прийняти становища віце-президента, яке міг би йому запропонувати Стівенсон. Кіфовер буде на конвенції старатися про те, щоб його займенували на демократичного кандидата, і не плянує передати свої голоси Гарриманові, бо голоси делеґатів — це не товар, яким торгується.

В АМЕРИЦІ

● **У Гленвю, Іллиной,** впродовж двох місяців поспішали робітники викінчити в парку став для купання, але, коли його скінчили, виявилося, що купатися в ньому не можна: внаслідок спеки забракло води.

● **Методистський проповідник** Реймонд Скелтан, якому дентист вставив „місток" на місце кількох вирваних зубів, нагло помер від шоку.

● **Ціна на каву подорожчала,** бо фірми, які перепалюють каву, підвищили ціну на три центи за перепалення одного фунта кави.

● **Рабін Абрагам Бік** із Ню Йорку відмовив відповісти на запитання комісії для досліджения протиамериканської діяльности, чи є він комуністом, — покликаючися на п'яту поправку до Конституції.

● **Забезпеченеві товариства** повідомляють, що на умові недуги хворіє більше чоловіків як жінок. Найбільше хворіють на ці недуги люди у віці від 25 до 45 років.

● **У першій чверті цього року** в автомобільних катастрофах у стейті Ню Йорк згинуло 479 осіб — на 15 відсотків більше як в тому самому часі минулого року.

● **До столиці Перу, Ліми,** прибув перший американський корабель з харчами для потерпілих від посухи.

● **4-го липня в місті Елленвіл,** Н. Й., влаштують урочисту інсценізацію переказу про Ріп Ван Вінкла, який жив у Кетскільських горах 300 років тому. На цій урочистості має бути присутній і нюйоркський губернатор Аверел Гарриман.

Внуки відвідали Президента в „Дні Батька"

Вашингтон. — Під час „Дня Батька" четверо внуків Президента, дітей майора Джана Айзенгавера, відвідали президента Айзенгавера в шпиталі Волтера Ріда". Вони прибули в товаристві своїх батьків й принесли свому дідусеві чотири вазонки квітів. Ці вазонки вони самі прикрасили малюнками. Між внуками були: 8-річний Дейвід, 7-річна Барбара Анна, 4-річна Сусанна і маленька Мері Джейн, яку на руках ніс батько майор Айзенгавер. Діти прибули автом до Білого Дому і там зустрінулися панею Айзенгавер, яка верталася з Богослужби в шпитальній каплиці. Президент тішився онуками, яких не бачив від 9-го червня, коли занедужав був на запалення тонкої кишки. Лікарський бюлетень повідомляє, що Президент видужує згідно з передбаченням, він по раз перший від занедужання спав без перерви 7 годин і 30 мінут та може вже споживати тверді харчі, хоч і в дуже малій скількості: Президент їв яйця на м'яко та сікане волове м'ясо і сухарі. В понеділок 18-го червня Президент має прийняти віце-президента Ричарда М. Ніксона і державного секретаря Джана Фостера Доллеса.

Президент запевняє Німеччину про свою віру в її з'єдинення

Вашингтон. — „У тому дні, який пригадує стихійне домагання волі, проявлене три роки тому 17 мільйонами німців у совєтській зоні, хочу запевнити Вас про тверде переконання моєї країни, що несправедливий поділ Вашої батьківщини напевне закінчиться. Уряд і нарід З'єдинених Держав є глибоко віддані справі свободи і миру. Ми знаємо, що поки не прийде єдність у свободі, якої не дозволяється німецькому народові тими, що хочуть настановити чужу й тоталітарну систему на частину вашої нації, до того часу не може бути постійної безпеки в Европі. Ми знаємо, що цей погляд мають також інші члени НАТО. Кінець поділу Німеччини є істотний для розвитку приязних і кооперативних взаємин між західніми державами і Совєтським Союзом. — Я переконаний, що Совєтський Союз також зрозуміє, що це в його інтересі переговорювати про порозуміння, яке взяло б під увагу право на свободу німецького народу та інтереси Заходу і Сходу, і прилучиться до нас у пошукуванні розв'язки німецької проблеми. Цей день, що ви його тепер святкуєте, призначений — я знаю — пам'яті поляглих. Пересилаю вам свій привіт і разом із усіми американцями дивлюсь в майбутність, коли вся Німеччина буде врешті з'єдинена і вільна". — Такого листа президент Айзенгавер вислав президентові Німецької Федеративної Республіки д-рові Теодорові Гойсові в треті роковини повстання робітників у підсовєтській зоні Німеччини, яке відбулось 17 червня 1953 року. Президент вислав того листа в два дні після того, як він прийняв був у шпиталі канцлера Аденауера, який в міжчасі, діставши другий почесний докторат права в Маркетському університеті в Мілвокі, Віск., та виголосивши в Шикаґо політичну промову, повернувся вже до Західньої Німеччини.

Змагання між „Тризубом" і „Кютіс" закінчилися вислідом 0:1(0:0)

Ст. Луїс. — Недільні змагання за першенство ЗДА в суперництві за „Аматер Чаленджж Кап", що відбулися тут між филаделфійською футбольною дружиною УСТ Тризуб й американською дружиною „Кютіс" із Ст. Луїс, були втримані на високому рівні і закінчилися вислідом 0:1 в користь „Кютіс" (в першій половині 0:0). Гра „Тризуба" була дуже доброю і жертвенною, але все ж таки українським змагунам не пощастило перемогти цю сильну дружину, яка має за собою ряд перемог у змаганнях з видатними европейськими дружинами. Реванжові змагання відбудуться у Филаделфії дня 24 червня ц. р. Змагунів „Тризуба" вітали в Ст. Луїс оваційно місцева українська громада, зокрема вітав їх від всіх Союзових Відділів, секретар 179 Відділу УНСоюзу п. Микола Паращак, вручаючи їм велику китицю цвітів. На покриття коштів дороги змагунів „Тризуба" до Ст. Луїс склалися пожертви від українських установ й окремих осіб. Між іншими — УККА асиґнував на цю поїздку 200 долярів і Український Народний Союз 125 долярів.

Передбачають „гостріший курс" Ізраїлю проти арабів

Тель Авів. — Моше Шаретт — ізраїльський міністер закордонних справ, подався до димісії, а на його місце призначено Гольду Маєрсон, яка до цього часу була міністром праці. На її місце прийшов генеральний секретар Генеральної Федерації Праці в Ізраїлі, Мордехай Намір. Ці зміни вважають персональною перемогою ізраїльського прем'єра, 70-річного Бен Ґуріона, який віддавна ніби не погоджувався з „занадто лагідною" політикою Моше Шаретта, який насправді від 23 років, — ще далеко поки постала держава Ізраїль, — керував жидівською задорлонно-політичною акцією. — Бен Ґуріон старався віддавна позбутися Шаретта з свого уряду, бо Шаретт був рішуче проти провокування авантур із арабами і проти „превенційної війни" з ними. Коли Єгипет — завдяки комуністичній зброї — зрівнявся з Ізраїлем щодо військової сили, а то й перевищив його, то Бен Ґуріон уважає, що не можна покладатися виключно на протекцію Об'єднаних Націй, а зберігати й власну „свободу рухів". Коли Шаретт не погоджувався сам зректись і перейняти становище секретаря спільної з Ґуріоном партії Мапай, яка поважно втратила була на впливах, Бен Ґуріон просто заявив на партійному терені, що він не бажає собі Шаретта в уряді і перевів крізь партійну управу призначення Гольди Маєрсон. Вона була першим послом Ізраїлю в Москві. Раніше, вона, живучи в ЗДА в рр. 1906-1920, — вчителювала в Мілвокі, Віск. Має тепер 58 років.

Шепілов інтриґує проти Заходу в Каїро

Каїро. — Новий совєтський міністер закордонних справ Димітрій Шепілов прибув в суботу 16 червня ц. р. літаком до Каїро, де на летовищі привітав його єгипетський міністер закордонних справ д-р Махмуд Фавзі. Шепілов не наслідував тактики професійних дипломатів, щоб привітальну промову виголосити в рямках чемностевих фраз, тільки використав відразу нагоду для виголошення суто - пропаґандивної промови з прославлюванням Совєтського Союзу, як тієї держави, яка „не знає колоніялізму", ані „не знає нафтових монополій", з масою підлесливих зворотів про совєтсько-арабську приязнь. За голосами всієї західньої преси, Шепілов буде старатися спонукати арабські держави до ліквідування нафтових концесій західніх країн на Середньому Сході, себто до підрізання істотного джерела передусім англійської господарської потуги. На честь Шепілова відбудеться вперше великий показ зброї, одержаної в останніх місяцях від комуністичних країн.

ВІДБУВСЯ 6-й З'ЇЗД Т-ВА БУВ. ВОЯКІВ УПА В ЗДА

В днях 16-17 червня ц. р. в Ню Йорку відбувся 6-ий річний з'їзд Т-ва був. вояків УПА в ЗДА. В нарадах з'їзду брало участь 56 делеґатів з різних відділів Товариства. З'їздом проводила Президія в складі В. Хома — голова, В. Левський та М. Шашкевич — заступники голови, Е. Несторук і П. Шкафаровський — секретарі. У першому дні відбулося звітування Головної Управи та Відділів і дискусія над звітами. Увечері того ж дня відбулася товариська вечірка з участю запрошених гостей. 17-го червня для учасників з'їзду виголосив промову ген.-поручник П. Шандрук, присвячену героїчній УПА, як головному чинникові у визвольних змаганнях українського народу на новітньому їх етапі. Свою промову ген.-поручник Шандрук закінчив закликом до об'єднання всіх українських організацій. З'їзд вітали особисто представники центральних і місцевих організацій, як теж відчитано цілий ряд письмових привітів. Нову Головну Управу вибрано в складі: М. Грицков'ян — голова, М. Сидор і В. Хома — заст. голови, Е. Несторук — секретар, Я. Кіцюк — скарбник та П. Шкафаровський, І. Йовик, М. Кульчицька — члени, І. Ділай — архівар; Контрольна Комісія: Л. Футала — голова, М. Шашкевич та П. Шкафаровський — члени; Суд Чести: В. Левський — голова, Т. Бурий та М. Ковальчик — члени. Після ухвалення резолюцій та пляну праці на наступну каденцію — відспіванням українського національного гимну з'їзд закінчено.

АМЕРИКАНСЬКИЙ ВІЦЕ-КОНСУЛ ЗГИНУВ НА КИПРІ ВІД БОМБИ

Нікозія, Кипр. — Перший американець згинув на острові Кипр у східній частині Середземного моря, де від року триває протианглійська підпільна боротьба грецьких націоналістів та протитерор англійців. Віцеконсул ЗДА, 26-річний Вільям Пірс Ботелер, який був у товаристві гурту американських моряків, стаціонованих на Кипрі для охорони консуляту ЗДА і радіостації Державного Департаменту, на вечері в ресторані, був смертельно поцілений відламком бомби, що її хтось вкинув з вулиці до ресторану крізь скляні двері. П'ятьох інших американців відвезено до шпиталю, з них два важко ранені.Назагал думають, що грецькі терористи на Кипрі, які кинули ту бомбу, не мали на увазі атентату проти американців, бо в інтересі греків лежить мати симпатії в Америці, з якою Греція зв'язує свої найбільші надії у своєму спорі з Англією. Поставлення ЗДА на одну дошку з Англією та поведення проти американців на Кипрі також терористичної акції мало б у дальшій будуччині припогані наслідки для греків, ізольованих тоді політично у Західньому світі. Державний секретар Доллес, дізнавшись про ту трагічну смерть віцеконсула Ботелера, ствердив, що це дуже „пригноблива" вістка. В той сам день грецькі терористи кинули ще п'ять інших бомб в різних частинах кипрської столиці, між іншим на дім, в якому мешкав англійський вояк, накоївши в середині дому велику шкоду. Однак правдивою катастрофою стала для англійців пожежа лісів, спричинена мабуть свідомо грецькими партизанами в горах, проти яких англійці повели військову акцію включно з гелікоптерами. Пожежа, яка поширилась із швидкістю 30 миль на годину, захопила багатьох вояків і колону військових авт. Є вбиті і поранені, а докладний підрахунок втрат можна буде зробити щойно згодом. У другому найбільшому після Нікозії місті на Кипрі, Фамаґуста, 56 визначних і турецьких громадян видали спільний заклик про конечність згоди між греками й турками на Кипрі.

НАТО і американсько-французькі розбіжності предметом нарад із Піно

Вашингтон. — Французький міністер закордонних справ Християн Піно прибув у суботу до Вашингтону, щоб кінець тижня перевести у домі свого сина, репрезентанта французької летунської компанії в ЗДА, а від понеділка розпочати з американськими державними діячами наради над цілою низкою справ першорядної ваги. На першому місці — за голосами преси — стоятиме справа поглиблення характеру НАТО з суто військового союзу у союз що брав би більше під увагу узгіднювання закордонної політики всіх членів НАТО. Крім того, між ЗДА і теперішньою Францією, якою керують соціялісти Молле і Піно, є в цілій низці справ істотні різниці поглядів. І так, Піно пропаґує розподілювати поміч закордонові через Об'єднані Нації, проти чого є ЗДА, які нерадо дивилися на допущення до рівного в цій справі голосу СССР і інших комуністичних членів ОН. ЗДА є проти ослаблювання НАТО відсиланням з европейського континенту військ для інших цілей, як це зробила Франція, що 400,000 війська вислала до Альжиру. ЗДА є огірчені на Францію за доведення в Альжирі до ситуації, яка загрожує також американським базам в Марокко. Франція уважає помилкою створення Багдадського пакту, що його підтримують Англія і Америка. Врешті Франція і ЗДА не мають одностайної постави у відношенні до Єгипту прем'єра Нассера.

Зах. Німеччина святкує роковини протикомуністичного повстання

Берлін. — Західньо-німецький парлямент Бундестаґ вшанував спеціяльним засіданням треті роковини кривавих антикомуністичних заворушень, які вибухли були 17 червня 1953 р. спершу у східній зоні Берліну та швидко перекинулись на всю Східню Німеччину. Щойно совєтські танки розпорошили демонстрантів у Східньому Берліні та совєтське військо здавило годішню хвилю антикомуністичного бунту по всій підсовєтській зоні Німеччини. Німецька комуністична преса, яка не всилі промовчувати ту подію, назвала її тепер „фашистським пучем". Всі часописи у Західньому Берліні підкреслюють політичне й морально - символічне значення 17 червня, як наявне потвердження перед цілим світом насправжніх настроїв і змагань всього німецького народу та доказ, що Москва не матиме успіху з своїм експериментом поділити німецький нарід і німецьку державу і „перевиховати своїх німців". На пропам'ятному засіданні Бундестаґу промовляв канцлер Аденауер.

В СВІТІ

● **Папа Пій XII,** за порадою своїх придворних лікарів найдалі 30 цього місяця виїздить на літні місяці до Казтель Ґандольфіо, куди звичайно виїздив щойно в липні. За лікарською діягнозою — Папа нездужає на нервове виснаження і загальну перевтому.

● **Поспішний поїзд** Париж-Люксембурґ вилетів із рейок недалеко міста Реймс, їдучи з швидкістю 65 миль на годину. Два вагони перевернулись. Сім осіб було вбитих, а чотири померли з ран. До шпиталю перевезено 140 осіб. Причина — зіпсовані вилиці.

● **У Мадриді,** столиці Еспанії, американський автоводій поминув червоне світло внаслідок чого зударилися два еспанських авта. Цей малий інцидент спричинився до образливих згенералізованих атак чільного мадридського часопису на американців. Проте — підкреслює американська преса — в Еспанії „антиамериканських настроїв нема і співпраця між американськими й еспанськими державними чинниками — зразкова".

● **Італійський** прем'єр - міністер Сеньї і міністер закордонних справ Ґетано Мартіно, що займають рішуче призахідне становище і вірні союзові в НАТО, здобули визначну перемогу в італійському парляменті, який затвердив бюджет міністерства закордонних справ 230 проти 186 голосів, при чому тільки комуністи і частина лівих соціялістів голосували „проти".

● **Женевієв де Ґаляр Терроб,** героїня з фортеці Дієнбієнфу під час війни проти комуністів в Індо-Китаї, вийшла заміж за капітана летунства Жана де Гольм. Парадне вінчання відбулося в католицькій святині св. Людвіка, патрона воєнних інвалідів, при масовій участі французьких комбатантів і аристократії, з якої походять обоє новоженці.

● **Уряд Йорданії не дозволив** губернаторові Пенсилвенії, Джорджові Лідерові і його родині відвідати святі місця в Єрусалимі, які знаходяться по йорданському боці. Губернатор Лідер прибув до Ізраїлю на запрошення тамошнього уряду. Просьбу про дозвіл відвідати біблійні місця передано було офіційно через американське посольство в столиці Йорданії Аммані.

ТРИ ТИСЯЧІ ОСІБ ВЗЯЛО УЧАСТЬ У ФЕСТИНОВОМУ ВІДКРИТТІ СЕЗОНУ НА СОЮЗІВЦІ

Союзівка, Кергонксон, Н. Й. — Біля трьох тисяч осіб, що приїхали 12 автобусами і сотнями приватних автомобілів з багатьох місцевостей і стейтів, взяло участь у весняному фестині, що ним минулої неділі, 17-го червня, започатковано цьогорічний вакаційний сезон на цій вакаційно - відпочинковій оселі Українського Народного Союзу при вступі в Кетскильські гори. Прекрасна весняна погода не в малій мірі спричинилась до того, що тисячі осіб приїхало на цю оселю, щоб намилуватись природою та скористати з усіх тих великих відпочинкових та культурно - розвагових можливостей, що їх дає „Союзівка". Між приявними були особи всякого віку і походження: давні поселенці, тут народжені і прибулі після другої світової війни імігранти.

Як попередніх, так і цього року сезон на „Союзівці" започатковано з Богом. На вирівнянім впродовж останнього „міжсезоння" та затіненій великими деревами площі біля Гостинниці, головного будинку „Союзівки", відправлено о год. 11:30 перед полуднем польову співану Службу Божу. Богослуження відправляв Всч. о. Ярослав Сірко з укр. кат. церкви св. апп. Петра і Павла з Джерзі Сіті. Його могутній баритон, скріплений ще заістальованими на площі голосниками, та відповіді тисячної маси вірників, під проводом п. Василя Гіля з Джерзі Сіті і дяковчителів та хористів з інших парафій, розносили Богослужебні пісні і молитви далеко по цій гористій околиці. На закінчення Богослуження Всч. о. Сірко виголосив глибоко релігійну проповідь, нав'язуючи до традицій польових Богослужень в Рідному Краю та підкреслюючи спасенне значення віри в Бога не тільки для вічного, але й дочасного життя в цьому повному всіляких небезпек і загроз світі.

В обідовій порі після Богослуження велика їдальня та вставлені під вільним небом буфети із скріпленою обслугою без більшої затримки задовольнили гостей.

О год. 4-ій після полудня на площі біля клюбу „Веселка" та купального басейну почалась фестинова програма. Відкрив її голова Окружної Ради Відділів УНСоюзу метрополітальної округи Ню Йорку і Ню Джерзі, яка влаштовувала фестин, та заст. гол. предсідника УНС адв. Михайло Пізнак з Ню Йорку, вітаючи гостей та представляючи приявних на фестині членів Головного Уряду УНС (трьох членів Екз. Комітету, гол. предс. п. Д. Галичина, гол. кас. п Р. Слободяна і гол. секр. п. Г. Германа, голову Контрольної Комісії д-ра Вол. Ґалана з Филаделфії і члена Контр. Комісії п. П. Кучму з Ню Йорку та головних радних п-ні М. Демидчук з Ню Йорку і адв. Анну Чопик, що разом з родиною прибула аж з Бостону), і деяких гостей. Коротку промову виголосив гол. предс. УНС п. Д. Галичин, згадуючи в ній про 100-річчя народин найбільшого після Шевченка сина Української Землі, Івана Франка, який був зв'язаний з УНСоюзом і безпосередньо був дописувачем його органу „Свободи".

Мистецьку частину фестинової програми виповнили виступи: квартету бандуристів „Бандура" під проводом п. Романа Левицького, відомого артиста Анатоля Радванського, що при фортепіяновому акомпаніяменті Зої Маркович співав легкі пісеньки, попередивши їх дотепним монологом, і опісля виступив у своїй оригінальній ролі монолоґіста „Юзька Калафатюка", і виступ двох урядничок Адміністрації „Свободи" п-ні Марії Стецюк і п-ні Люби Лапичак з їх оригінальним скечом: „Дві міссіси на пікніку". Конферансьєром під час програми був ред. Іван Кедрин-Рудницький. — Всіх артистів кількатисячна публіка приймала з великим захопленням. Опісля відбулася ще звичайна фестинова програма і щойно з наближенням вечора почали поступово опорожнюватись від автобусів та автомобілів призначені для паркування великі площі, хоч деяка частина гостей залишилася до наступного дня чи й на кілька днів. Масова участь у фестині, як і численні вже замовлення місць на довші вакації потвердили відому вже велику притягаючу силу Союзівки, того „шматка України на вільній американській землі". Недільним фестином відкрито формально вже започаткований сезон на „Союзівці", що в цьому році заповідається ще більш атракційно, ніж в попередніх роках. Причиниться до цього не тільки все більша популярність Союзівки, але й цілий ряд дальших вдосконалень вакаційно-відпочинкових можливостей, — включно із традиційними вже на „Союзівці" під час сезону культурно-розваговими програмами.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ПАМ'ЯТАЙТЕ ПРО УКРАЇНУ!

Америка має в своїй історії декілька таких „пам'ятайте", що їх постійно пригадується у практичній політиці і що допомагають цій країні робити відповідні висновки і вчитись з історії. „Пам'ятайте про Аламо" з мехіканської війни, „пам'ятайте про Мейн" з еспансько-американської війни, „пам'ятайте про Перл Гарбор" з останньої світової війни — це ті пригадки, що допомагають американському народові формувати свою закордонну політику й оборону. Очевидно, що сьогодні не існує в безпосередньому відношенні загрози Аламо, Мейн чи Перл Гарбору і пригадується їх тільки як символи. Натомість реальною й дуже актуальною пересторогою долучається до цих символів тепер Україна та її трагічна доля в боротьбі проти історичного московського імперіялізму.

Більш вимовної пригадки і перестороги для вільного світу, як Україна, навряд чи можна знайти. Від самого бо початку, коли московська імперія виступила на кін історії, Україна не мала миру і перебуває в перманентній війні проти російських загарбників. В цьому великому і трагічному досвіді України вільний світ може знайти якесь „пам'ятайте" на кожну обставину також і в теперішній комуно-московській політиці. Переяслав, Полтава, зруйнування Січі, ганебний указ 1876-го року про заборону українського слова, а далі 1918-19 роки, Крути, Базар, „українізація", „єжовщина", „хрущовщина", Вінниця і так без кінця аж по сьогоднішній день вся історія Московії, білої і червоної, виповнена насильством і грабунком, розбоєм і варварством, підступом і зламанням договорів та приречень.

Ще в 1889-му році написав Іван Франко свій відомий вірш про Росію, як про „багно гнилеє між країв Европи", як про „розсадницю недумства і застою", що „лиш де поставить стопи, повзе облуда, здирство, плач народу", що тисне і кричить „даю свободу", дере шкуру й мовить: „двигаю культуру". Це Франко назвав тоді Росію „тюрмою народів", що „мов упир, із серця соки ссе". У вісьмох строфах своєї поезії Франко зумів написати й схарактеризувати всю історію Московії не тільки минулу, але й майбутню. Саме Україна є найбільш трагічною і найбільш вимовною жертвою тієї історії, і тому досвід України буде завжди для вільного світу найбільш переконливою пересторогою проти московських облуд і розбоїв.

Ясно, що Москва робить усе можливе, щоб це українське „мементо" приховати від вільного світу, щоб українську лекцію перекрутити і сфальшувати, і це їй, на жаль, все ще щастить, хоч і в далеко не такій мірі, як досі. Українська правда починає виходити наверх, як олива на поверхню води, і саме в світлі цієї української правди світ починає бачити справжній характер і справжнє, потворне обличчя московського імперіялізму та варварства.

Доказом цього можуть бути вже не тільки газетні статті та коментарі, але й щораз численніші публіцистичні твори. Правда, є ще багато, дуже багато нанесеного московськими брехнями і пропагандою намулу, є ще багато всілякого „непередрішенства", але це вже не може спинити великого походу української правди, що й є саме тою спасенною пригадкою для інших: пам'ятайте про Україну!

Тепер „колективні диктатори" в Кремлі почали нову акцію підступу і баламутства вільного світу. На Заході опубліковано нібито секретну промову Хрущова, в якій він „розвінчує" Сталіна. Сьогодні ще не відомо, але цілком можливо, що цій промові хитро прибили в Москві штамп „секретної", щоб зробити її більш атракційною, а опісля „допомогли" їй продістатися на Захід. І на Заході багато людей читає ту промову і не один приходить до більше чи менше свідомого висновку про „зміни" в Совєтському Союзі, про те, що за всі злочини відповідальний Сталін, а теперішні його наступники, „колективні диктатори", вже, мовляв, невинні ягнята і мало що не самі жертви Сталіна.

Очевидно, що цього тільки й треба „колективним диктаторам", які хитро уплянували „змінити" все одним копняком у струпішілий труп Сталіна, щоб тим створити собі базу для нічого іншого, як тільки продовжування того, що робив Сталін та його попередники в Кремлі. Можна сміливо твердити, що всі теперішні „зміни" в Совєтському Союзі є ніщо інше, як „істінно русский" маневр на те, щоб заслонити світові український приклад, щоб світ забув про Україну та про всі ті злочини, що їх колишні і теперішні московські володарі поповнили над українським народом.

Тим часом загальний відгомін американської преси і не в малій мірі американської офіційної політики радше переконує, що цим разом Москва перерахувалась і маневр не вдався. Саме у зв'язку з цим маневром в частині американської преси видвигнено клич: пам'ятайте про Україну! Про неї повинні пам'ятати в першу чергу ми, українці.

ДОКУМЕНТ, ЯКОГО ЩЕ НЕ БУЛО

Читаючи опубліковану в Вашингтоні доповідь Хрущова про злочинну діяльність Сталіна, цілий світ з жахом і огидою немов би заглядає в чорне смердюче провалля, на дні якого клубочеться, пожираючи само себе, потворне гаддя, а серед нього й сам доповідач — нинішній перший секретар комуністичної партії Нікіта Хрущов.

Що передусім впадає в очі у цих опублікованих матеріялах про закулісне життя Кремлю — критика режиму, викривання його темних сторін? Ні, уболівання Хрущова за „безневинно" знищеним „цвітом партії", за „чесними комуністами" — і майже цілковите промовчування трагічної долі мільйонів безпартійної маси, сірого народу, колгоспників, робітників і інтеліґентів, яких вимордували в НКВД і виморили на засланні в останніх роках Сталін з цим же таки Хрущовим і йому подібними каґановічами.

В історії криміналістики злочини Сталіна і компартії прецедентів не мають. Вже Ленін і створена ним ЧеКа за роки 1917-21 перевершили кількістю замучених і закатованих людей усі масові вбивства Нерона, Тамерлана і Чинґізхана, разом узятих. Ленін, до якого апелюють тепер нові московські диктатори, як до символа справедливости, до якого, після смерти Сталіна, вони „хочуть вертатися", був би найбільшим убивником світу, якби не прийшли після нього його учні на чолі з Сталіним, що в наступних роках далеко лишили позаду свого вчителя. Недавно в „Свободі" пригадувалось конкретні факти, які рішуче спростовують творену тепер Хрущовим леґенду про „колеґіяльне керівництво", яке буцімто існувало за Леніна. Людина, яка вчинила в російській імперії большевицький п е р е в о р о т, культ своєї особи не довела до рівня сталінського лише з тої причини, що не розпоряджала ще в перші роки існування совєтського режиму владою, яку пізніше прибрав собі Сталін. Недарма ще на еміґрації називали Леніна його співпартійці „соціял-демократичним ханом" і „самодержцем".

У своїй нібито секретній доповіді, яка чи не з наказу самого ж таки Кремлю „просочилась" у вільний світ, Хрущов гостро осуджує практикований Сталіним терор. Але ленінського терору він зовсім не осуджує. Це, каже він, був терор справедливий — проти експлюататорських кляс, проти капіталістів та контрреволюціо н е р і в. Значить, в засаді Хрущов схвалює терор ,як засіб боротьби проти політичних противників. Легковірні люди, які добачають в новому курсі Москви початок „ери совєтського гуманізму", з цієї його заяви можуть особисто переконатись у своїй легковірності й наївності.

Доповідь Хрущова — цей документ азіятської облудности, крайнього цинізму і неперевершеного нахабства, без сумніву, залишиться в історії. Його вивчатимуть і аналізуватимуть не тільки історики та дипломати, але й психологи та психіятри. І коли в щасливому майбутньому розвіється страшна примара комунізму, він вічно пригадуватиме людству про ту смертельну небезпеку, яка в 20-му столітті звисала над світом.

Хрущов пригадує, як з наказу Сталіна в кінці другої світової війни депортували на північ за льояльність, проявлену до німецьких окупантів, карачаївців, надволзьких німців, інгушів, чеченців і татар. Він каже, що Сталін також і українців усіх вислав би десь на Колиму чи до Магадану, якби вистачило там для них місця. Але, осуджуючи Сталіна, він нічого не сказав, що ж думають теперішні диктатори робити з тими мільйонами українців, які поневіряються й досі на Сибіру. Терористичну практику висилання людей на північ він оправдує, а осуджує Сталіна тільки за те, що, висилаючи цілі народи, він, не розбираючись, депортував разом з ними і комсомольців та комуністів.

Хрущов називає Сталіна божевільним. Хрущов заявляє, що лише в останніх роках Сталін творив злочини, а перед тим будував соціялізм по-ленінському. Він не тільки оправдує, — він, як заслугу, приписує Сталінові переведену ним на живому тілі народу в 1929-33 рр. страшну операцію колективізації, він і словом не згадує про штучно викликаний „сталінський голод", коли згинули мільйони українців. А вже й поготів замовчує він свою власну ролю обер-ката українського народу в тих проклятих роках.

Одначе, аж до своєї смерти, яку, правдоподібно, подбали прискорити Хрущов і компанія, Сталін не був божевільним. Хрущов напевно в цьому не сумнівається, але він мусить брехати. В своєму дикому фанатизмі Сталін був найбільш послідовний з усіх ленінців. І коли він переводив криваві чистки в 1936-38 роках, то робив це цілком свідомо, пляново і з розрахунком, а не в нападі божевільної підозріливости, як твердить Хрущов.

Масові винищування людей насправді започаткував Ленін. Це він, „великий учитель комунізму", почав кривавий наступ проти „старого світу", фізично ліквідуючи з поміччю ЧеКа всіх тих, кого окреслювано як клясу поміщиків, капіталістів, дворян і буржуазії. Сталін, продовжуючи справу Леніна, ліквідував фізично заможних господарів-„куркулів", „контрреволюціонерів" - петлюрівців і інших „жовтоблакитників". Він казав, що убивство одної людини це — злочин, а убивство десятків тисяч це — статистика. Він тоді ще був „великий", і ці його діла Хрущов приписує йому як великі заслуги перед революцією. Та коли в Совєтському Союзі „побудували підвалини соціялізму" і Сталін погнав народи до комунізму, він, послідовний ленінець, почав ліквідувати всіх, хто, на його думку, не достойний був увійти в „царство комунізму". По-своєму, по-ленінськи він був цілком логічний, витереблюючи все, що відхилялося або могло відхилитися в будь-якій мірі від ортодоксальної, ним визначеної, генеральної лінії партії. І тоді він почав жорстоку чистку також серед комуністів. Але при цьому вірних сталінців не убивав, а, навпаки, підносив їх і наділяв владою. З-поміж інших підніс також і наблизив до себе Нікіту Хрущова, Маленкова, Суслова та інших теперішніх диктаторів. Сталін вважав, що тип комуніста, який ворушить мозком, який може бути колись в опозиції, на новому етапі соціялістичного будівництва є вже шкідливий і мусить бути знищений так само, як на попередніх етапах були знищені кляси поміщиків, капіталістів та дворян. І він ударив по партії, ударив по червоному дворянству, по упривілейованій касті, щоб вибити з неї всякий дух непослуху, щоб зцементувати її кров'ю в одноцілу масу комуністичних автоматів - сталінців.

Після його смерті упривілейована каста піднесла голову і спочатку з острахом, а далі чимраз сміливіше почала розглядатись. За три роки, що минули від дня смерти Сталіна, вона вже цілком очухалась від його ударів, і міцно вхопилась за владу. За сталінським рецептом, але зі своїх власних позицій, переробляє вона тепер історію компартії. А передусім представляє божевільним і розвінчує Сталіна, який так довго тримав її в рабському жаху і якому вона не може простити свого жаху і свого пониження.

Страшний документ опубліковано в Вашингтоні. Він страшний не своєю ревеляційністю, бо ж, зрештою, про всі ті страхіття, які витворяв Сталін враз із своєю клікою світ давно вже знав. Світ знає далеко більше, як те, що рішився розкрити Хрущов. Але страшний він тим, що наявно і переконливо показує, як же безнадійно глибоко здеморалізована комуністична верхівка і до яких неймовірно цинічних заходів удасться вона, щоб оправдати себе і врятувати своє лице.

В. С-ко

ЗНОВУ КОРЕЯ

27 липня 1953 року підписано в Кореї перемир'я, і від того моменту ця справа перестала цікавити світ, заспокоєний, що втихомирено ще один бойовий фронт. Компроміс був поганий і болючий, морально й політично, бо залишив у Північній Кореї комуністів, залишив роздертим надвоє 30-мільйоновий корейський нарід, що його ніхто в Ялті не запитував, чи він хоче перейти з-під японської окупації під „визвольницьку" комуно - московську. Але ніякий політичний компроміс не є ідеальний, і тому Америка та її 15 союзників, які боролися під еґідою Об'єднаних Націй проти комуністичної агресії в Кореї, воліли такий поганий компроміс як продовжування війни. Треба було нести наслідки помилки, яку зроблено забороною генералові МекАртурові знищити комуно - китайські постачальні бази в Манджурії. Проголошення річки Ялу „табу" альянтським командуванням з політичних причин (з остраху, щоб не заплутати себе у війну на китайському континенті та не поширити льокальної війни у третю світову), внаслідок чого годі було припинити постійний доплив невичерпних людських сил і військових матеріялів з комуністичного Китаю до Кореї, — виключив можливість перемоги, а тим самим, послідовно й логічно, привів до висновку про конечність компромісового перемир'я.

Була в тому договорі, між іншими, така постанова: покликати до життя Надзірну Комісію Невтральних Держав, звану коротко „Невтральною Комісією", яка має стежити за правильністю виконування договору про перемир'я. До цієї комісії обидві воюючі сторони мали вибрати кожна по два члени. Альянти вибрали Швецію і Швайцарію — насправді невтральні країни, а комуністи — Польщу і Чехословаччину, комуно - сателітні держави, підпорядковані політично-військовому зверхництву Москви. І тому від першого дня існування цієї Комісії стало ясно, що вона тільки наполовину „невтральна". У практиці це виявилось у скандальній історії 5-членної Репатріяційної Комісії (яку тут залишаємо на боці), і при виконуванні обов'язку — стеження за виконуванням постанови договору про перемир'я ,яка забороняла воюючим сторонам скріплювати свої військові сили та побільшувати свій воєнний потенціял. Приймаючи таку постанову, договірні сторони мали на увазі, що остаточною ціллю перемир'я є підписання тривкого миру, а це можливе тільки через попереднє об'єднання країни. Головною передумовою об'єднання обидві сторони визнали відкликання всяких чужинецьких військ з Корейського півострова. Отож, щоб це облегшити, рішено „заморозити" військові сили по обох сторонах демаркаційної лінії на рівні 27-го липня 1953.

І ось у цьому власне суттьому практичному пункті виявилось відразу, що „невтральні" члени Комісії, чеські й польські комуністи, були насправді в і д п о р у ч н и к а м и північно - корейського та комуно - китайського режиму. Невтральна Комісія зорганізувала свої представництва в шістьох містах Південної Кореї, і мала „право" доступу до всіх портів і військових летовищ. У практиці це прийняло такий вигляд, що члени Невтральної Комісії вільно роз'їжджали по всій Південній Кореї, і стежили в її портах і летовищах, щоб південно - корейська збройна сила не збільшувалась, а до північно - корейських портів і летовищ шведські і швайцарські члени тієї комісії не мали доступу, зустрічаючись з найрізнороднішими перешкодами. Президент Південної Кореї Синґман Рі на протязі двох років існування Невтральної Комісії називав її чеських і польських членів просто комуністичними шпигунами, офіційними інформаторами комуністичного Китаю про все, що діється в Південній Кореї у військовій, політичній і господарській ділянках. Минулого року, з ініціятиви і під протекторатом південно - корейських урядових чинників, відбувались по всіх містах Південної Кореї бурхливі масові демонстрації проти Невтральної Комісії з домаганням викинути з країни її шпигунів. Альянти, принципово не бажаючи піддатися натискові вулиці, проголосили, що боронитимуть всю Невтральну Комісію в цілості проти юрби. Це підбадьорило комуністів. Широкою річкою плила зброя для комуністичної армії в Північній Кореї, будовано щораз нові летовища, на які прибували цілими ескадрилями літаки, майже виключно російських моделів. Коли не допомагали протести альянтів і та неґідна забава загрожувала вже тим, що комуністи — під охороною Невтральної Комісії — осягнуть таку перевагу над альянтськими збройними силами, що в кожній хвилині зможуть перейти до нового наступу, 31-го травня ц. р. американський генерал Ґард подав до відома мішаній Військовій комісії в справах перемир'я у Панмунджомі, що альянти видали наказ Невтральній Комісії забратися з її станиць на території Південної Кореї до зневтралізованої зони. Всупереч усім протестам Пейпінґу проти „порушення договору про перемир'я одностороннім скасуванням одної з її найважливіших постанов про Невтральну Комісію" — військовими гелікоптерами перевезено всіх „невтральних інспекторів" до Панмунджому. Шведи й швайцарці висловили з цього приводу своє велике задоволення, вважаючи, що це — найкращий спосіб закінчення тієї незручної і принизливої для них ситуації.

Тепер стоїть на черзі нарад репрезентантів 16 держав-комбатантів з Кореї питання: як поставитись до факту, що в Північній Кореї є тепер 450 — 500 бомбардувальників, здебільша ракетного типу, коли в дні підписання перемир'я не було буквально ні одного?! В американських часописах появилась заява шефа об'єднаних штабів збройних сил ЗДА, адмірала Р. Радфорда, що коли військові фахівці ствердять, що комуністи, порушуючи систематично впродовж трьох років договір про перемир'я, „перехилили рівновагу військових сил" у свою користь, тоді прийдеться не тільки скріпити новою зброєю наявні в Кореї збройні сили, але може й вислати до Кореї назад ті американські війська, що їх звідтіль забрано. Таким чином справа Кореї пригадалася знову світові, як незліквідована п о т е н ц і я л ь н а причина вибуху нової війни чи — формально — її відновлення.

Любомир О. Ортинський

НАЗУСТРІЧ МОЛОДІ

Потонувши в ребусах партійних скоротів і, для не причетних до найінтимнішого гурта української політики, в малозрозумілих колах, кличах та програмах (що лише відтінями різняться одна від одної), мало звертається у нас уваги, як на все це реаґує, як і чи взагалі сприймає їх наша молодь. Не та, що з полисілими головами та ревматизмом в костях позує під час з'їздів, походів і інших патріотичних імпрез, але та конкретна, віком від 18 до 25 років ґенерація.

Мала її горстка в Німеччині й Англії, властиво, не творить проблеми, і тому головну увагу, розглядаючи це питання, треба звернути на заокеанські країни, на ЗДА і Канаду.

Як там ця справа виглядає — про це можуть сказати авторитетно компетентно спостерігачі в обох згаданих країнах. Нам хочеться поділитися тільки фраґментарними враженнями з розмов із добрим тузенем молодих наших людей з цих країн, що з ними мали ми змогу в останніх роках зустрічатися й говорити в Німеччині. Запримиченого ми не генералізуємо, а проте нас занепокоїло повторювання, неначе рефрену в пісні, нашими розмовцями деяких критичних завваг, і викликало підозру, чи не йде тут про — коли вже не загальне явище, то принаймні про наростаючі тенденції у відношенні цієї молоді до української справи. А вони невеселі і варті застанови та протидії.

„Мрійники"

Наших молодих співрозмовців, назагал, ціхувало добре виховання, обережність, а то й стриманість у формулюванні своїх поглядів, зокрема критичних. Отже, були це не „закукурічені" звеличники пайдократії, які все, що сталося перед їх народженням, списують з історії, як те, чого не було, або як таке, що „струпішавіло". Все ж, коли розмова сходила на нашу політику і „політикерів", годі було не помітити іронічної усмішки в кутику уст власне на адресу згаданої теми. Поблажлива усмішка куди гірша від навіть найгострішого „вета" і опозиції, бо вона виявляє брак серйозности в трактуванні теми.

Отже, ніби із зрозумінням для того, що в нас робиться по політичній лінії, навіть з маргінесовим натяком на свою особисту участь в тій чи іншій імпрезі, але вам годі не запримітити, що в молодця не лише немає запалу до всього того, а, навпаки, є сумнів щодо доцільности саме такого ведення справи. Так, з уваги на пошану до свого батька і до його „мрійництва", як казав мені один співрозмовець, він бере участь в імпрезі, влаштовуваній групою Н, а не в тій організованій В. Внутрішнього відношення ані до одної, ані до другої групи не має. Правду сказавши, різниць між ними він не розуміє і навіть не старається їх збагнути, бо вважає це за нецікавий анахронізм. А що в рідкигоди проявляє себе по лінії імпрез групи Н., то робить це для „святого спокою", оттак, як за традицією ставлять у свят-вечірньому куті дідугана з соломи, а для духів померлих — тарілку з кутею, не питаючись, чи це поганський, чи християнський звичай...

Тоді, коли понад усякий сумнів доводиться стверджувати у цих молодих людей щиру дозу українського патріотизму, співчуття до українського народу в краю і бажання допомогти в його визволенні (як — не всі мають уявлення), до партійних поділів, політичного розбиття і тактики ведення допоміжної акції на користь краю молоді люди не мають зрозуміння, натомість мають дуже багато застережень. Їхня участь в розв'язуванні внутрішньополітичних ребусів ніяка; вони вважають її за епілог перейденого етапу.

Брак критицизму

В оцінці минулого і сучасного таки найбільше дратував кількох моїх знайомих згаданої категорії — брак критицизму. „Во, скажіть, як це можливо, — інтерпелював один з них: — читаючи історію наших перших визвольних змагань, міждіб'я воєн і часів останньої війни, ви дістаєте образ вашого безприкладного геройства, самих суперлятивів і в результаті, самі поразки. Не помічається навіть намагань критичного підходу, все бронзується; не було ніяких помилок, в усьому винні обставини і ні трохи наші недомагання. Ніхто не

(Закінчення на стор. 3-ій)

НАУКОВЕ Т-ВО ІМ. ШЕВЧЕНКА

У СТОРІЧЧЯ НАРОДИН ІВАНА ФРАНКА

Збірник праць і статтей, приготованих на Наукову Конференцію 12 і 13-го травня 1956.

(13)

Григор Лужницький

ТЕАТРАЛЬНО - СОЦІОЛОГІЧНІ ЕЛЕМЕНТИ У ДРАМАТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ І. ФРАНКА

Та незалежно від того, що натуга соціологічних елементів в „Учителі" відбулася некорисно на театральних елементах, Франко в „Учителі" ще краще й ще сильніше підкреслює своє твердження „не в людях зло", ще чіткіше, як він це зробив в „Украденому щасті". Загал і молодь цього „глухого гірського села" — дія відбувається на Бойківщині — яка спершу, під впливом лихваря Зільберглянца, не тільки виступає гостро й неперебірливо проти свого учителя, не хотячи допустити його до навчання, згодом, переконавшись, в чому лежить добро знання, горнеться до свого вчителя і направляє усі заподіяні йому кривди. І саме в цьому лежить вартість і цінність Франкової драматичної творчости, у тій величезній гуманності, в цій вірі й переконанню, що кожна людина в основах своїх є добра, тільки треба їй дати належні їй людські права й належну їй охорону цих же людських прав. А без цього вона нидіє, неначе рілля невичищена, незорана, здоровим зерном не засіяна, на якій виростає хабаззя і кукіль — злочини й проступки.

У своєму відомому віршованому листі до Миколи Вороного Франко, характеризуючи поета, сказав, що

— поет,
значить вродився хворим,
болить чужим і власним горем —

а душа поета

еольська арфа, мов велика
що все бринить і не вгаває
в ній кожний стрічний вітер грає...

У своїй творчості Франко болів може більше „чужим", як „власним горем" і душу його можна справді порівняти до великої еольської арфи, на якій грав „кожний стрічний вітер". Але завдяки саме таким „стрічним вітрам", завдяки цьому „чужому горю", Франко назавжди залишиться і в історії української драми й в історії українського театру як незламний борець в обороні прав „отих найменших", в обороні прав людини.

ЛІТЕРАТУРА ПРЕДМЕТУ

Франко І. Украдене щастя, драма в 5-ох діях. Ню Йорк (без року).
Франко І. Учитель. Комедія в 3-ох діях. Львів, 1926 р.
Чарнецький Ст. Нарис історії українського театру в Галичині. Львів 1934 р.
Freytag G. Die Technik des Dramas. 13 Auf. Leipzig, 1922.
Burkhardt M. Das Theater. Frankfurt a. M., 1905.
Willems E. Fragen einer Sociologie des Theaters. „Die Scene" 1930. I.
Wiedmann W. Theater und Revolution. Berlin, 1920.
Bab J. Produzentenanarchie, Sozialismus u. Theater. Berlin, 1919.
Klaar A. Schauspiel und Geselschaft. 1902.
Д-р Богачевський Данило. Нарис суспільних наук (рукопис). Филаделфія, 1956 р.

О. Кульчицький

ПСИХОСОЦІЯЛЬНІ АСПЕКТИ „МОЙСЕЯ"

Проблематика, що ми її дуже загально визначили назвою „психосоціяльні аспекти" Мойсея, займається способом схоплення кількох основних категорій соціяльної психології, а саме „маси", „юрби", „народу" в розумінні національної групи, „провідника" та їх динамічних взаємовідносин у поетичній візії Івана Франка з одного боку, — досліду цих понять у науково-методичному підході соціяльної психології — з другого.

Проблеми взаємовідносин психології і літератури

З методологічного боку насувається вступна проблема: проблема відношення поміж психологією та літературою, поміж науково-психологічним дослідом та поетично-мистецькою візією. Короткий розгляд цієї проблеми видається потрібним методологічним вступом для виправдання і обґрунтовання нашої спроби із наукового погляду.

Для психолога, що знає напрямок розвитку психології і ознайомлений з психологією мистецтва, немає нічого недоречного у тому, щоб сподіватися від літератури, від поетичної візії потвердження, а то ще й поширення та збагачення понять психологічної аналізи досягненнями поетичної візії. Протиставлення літератури і психології видається йому в окремих випадках тільки релятивним. Віднаходить він літературу в психології і психологію в літературі, — що вживаємо тієї найкоротшої формули.

З літературного архіву Ів. Франка. Драматична поема з часів раннього християнства. „Вітчизна", літер.-худ. та гром.-політ. журнал Спілки Радянських Письменників України. № 12. Київ, 1955, стор. 166-168.

КАТИ ПРО СЕБЕ

ТЕКСТ СЕКРЕТНОЇ ПРОМОВИ ХРУЩОВА ПРО ЗЛОЧИНИ СТАЛІНА

(9)

СТАЛІН ЗЛЕГКОВАЖИВ ПЕРЕСТОРОГИ АНГЛІЙЦІВ

Під час війни і після неї Сталін повторював тезу, що трагедія, якої наша країна зазнала в першій стадії війни, була наслідком „несподіваного" нападу німців на Совєтський Союз. Однак, товариші, це була цілковита неправда.

Як тільки Гітлер прийшов у Німеччині до влади, він сам собі поставив завдання зліквідувати комунізм. Фашисти говорили про це одверто, вони не приховували своїх плянів. Щоб осягнути ту агресивну ціль, творено всілякого роду пакти і бльоки, такі, як відома вісь Берлін-Рим-Токіо. Багато фактів з передвоєнного періоду ясно показували, що Гітлер у широких маштабах приготовлявся до війни проти Совєтів і стягнув великі збройні сили, разом із змоторизованими з'єднаннями, до совєтського кордону. Документи, які тепер опубліковано, показують, що 3 квітня 1941 р. Черчил через свого амбасадора в СССР Кріпса персонально перестерігав Сталіна, що німці почали перегрупування своїх збройних сил з метою напасти на Совєтський Союз. Зрозуміло, що Черчил зробив це зовсім не з приязних почувань до совєтського народу. Він мав у цьому свої власні імперіялістичні цілі — довести Німеччину і СССР до кривавої війни і при тому зміцнити позицію Британської імперії. Якраз те саме Черчил потвердив у своїх спогадах, що він думав „перестерегти" Сталіна і звернути йому увагу на небезпеку, яка йому загрожувала". Черчил звертав на це увагу кілька разів у своїх телеграмах з 18. квітня і в наступних днях. Проте, Сталін не взяв собі до серця тих перестороги. Що більше, Сталін наказав не вірити такого роду інформаціям, щоб не спровокувати військових операцій.

Ми повинні ствердити, що інформації про небезпеку збройного нападу німецьких військ на совєтську територію надходили також з наших власних військових і дипломатичних джерел. Але через те, що керівництво застереглося проти таких інформацій, такі дані передавалося з острахом і приймалося з недовір'ям. Ось так, наприклад, в телеграмі, висланій з Берліну 6 травня 1941 р. совєтським військовим атташе капітаном Воронцевим, говорилося:

> Совєтський громадянин Возер... повідомив заступника морського атташе, що згідно з заявою одного німецького старшини із Головної Кватири Гітлера, німці приготовляються до нападу на СССР 14 травня через Фінляндію, балтійські країни і Латвію. В той самий час на Москву і Ленінград переведено буде важкий наліт, а парашутисти висадяться в прикордонних містах.

У своєму рапорті з 22 травня 1941 р. заступник військового атташе в Берліні, Хлопов, повідомляв, що „... наступ німецької армії призначено, правдоподібно, на 15 червня, але можливо, що він розпочнеться в перших днях червня".

У каблевій депеші від нашої лондонської амбасади, датованій 18 червня 1941, було сказано:

> Кріпс все ще глибоко переконаний у неминучості збройного конфлікту між Німеччиною і СССР, який розпочнеться не пізніше, як в половині червня. За обрахунками Кріпса, німці зосередили 147 дивізій (включно з авіяцією і допоміжними одиницями) вздовж совєтських кордонів.

ЗНЕХТУВАНО ПРИГОТУВАННЯ ДО ОБОРОНИ

Не зважаючи на ці дуже поважні перестороги, не вжито конечних заходів, щоб відповідно приготовити країну до оборони і охоронити її від несподіваного нападу.

Чи ми мали час і можливості для таких приготувань? Так, ми мали час і можливості. Наша промисловість була вже настільки розвинена, що вона була спроможна постачати совєтській армії все, чого та потребувала. Це доведено фактами, що, хоч ми втратили під час війни майже половину нашої промисловости і важливі райони промислової та харчової продукції у висліді ворожої окупації України, Північного Кавказу й інших західніх частин нашої країни, совєтський нарід все ж проявив здатність зорганізувати виробництво військової амуніції в східніх частинах країни, наладнати роботу підприємств, вивезених із західніх промислових районів, і забезпечити наші збройні сили всім, що було потрібне для знищення ворога.

Якщо наша промисловість була б відповідно і своєчасно змобілізована для постачання армії відповідних матеріялів, то наші воєнні втрати були б куди менші. Однак, такої мобілізації не розпочато своєчасно. І вже в перших днях війни виявилося, що наша армія була погано озброєна, що ми не мали досить артилерії, танків і літаків, щоб відкинути назад ворога.

Совєтська наука і технологія випродукували чудові моделі танків і гармат ще перед війною. Але масового виробництва всього того не зорганізовано, і модернізувати наш військовий виряд ми почали фактично напередодні війни. В результаті під час наступу ворога ми не мали достатньої кількости ані старих машин, що їх вже не використовувано для воєнного виробництва, ані нових машин, що їх ми плянували ввести у воєнне виробництво.

Ситуація з протилетунською артилерією виглядала особливо погано. Ми не зорганізували також виробництва протитанкової зброї. Багато укріплених позицій виявились нездатними для оборони, як тільки їх атакували німці, бо стару зброю забрано, а нової ще не було.

БРАКУВАЛО НАВІТЬ РУШНИЦЬ

Це стосувалося, на жаль, не тільки танків, артилерії і літаків. З вибухом війни ми навіть не мали достатньої кількости рушниць, щоб озброїти всіх змобілізованих. Я пригадую, що в ці дні я телефонував з Києва до товариша Маленкова і заявив йому: „Люди явилися добровільно до армії і вимагають зброї. Ви мусите вислати нам зброю".

Маленков відповів мені: „Ми не можемо вислати вам зброї. Ми висилаємо всі наші рушниці до Ленінграду і ви мусите озброїти себе самі". (Рух на залі).

Така була тогочасна ситуація з озброєнням.

У зв'язку з цим ми не можемо забувати, наприклад, такого факту. Незадовго перед тим, коли почався наступ гітлерівської армії на Совєтський Союз, Кирпонос, який був тоді командувачем Київської Окремої Військової Округи (він потім згинув на фронті) написав до Сталіна, що німецькі армії концентруються над рікою Бугом, що вони готуються до наступу і що вже в близькому майбутньому вони правдоподібно почнуть свій наступ. У зв'язку з цим Кирпонос пропонував зорганізувати цілу систему міцних оборонних пунктів, протитанкових ровів, окопів та ін.

„Москва відповіла на цю пропозицію, що такі поголоски — це провокація, що не треба починати на кордонах ніяких підготовчих оборонних робіт, щоб не давати німцям жадної притоки для започаткування військової акції проти нас. Таким чином наші границі були недостатньо підготовані для відсічі ворога.

Коли ж фашистські армії вже справді таки почали наступ на совєтську територію і коли почалися воєнні операції, Москва передала наказ, що Сталін, не зважаючи на всі факти, думає, що війна ще не почалася, що німецька інвазія — це тільки провокативна акція деяких нездисциплінованих з'єднань німецької армії, і що наша реакція могла б стати приводом для німців почати справжню війну.

НІМЕЦЬКІ ІНФОРМАЦІЇ ЗНЕХТУВАНО

Наступний факт також відомий. Напередодні інвазії гітлерівської армії на територію Совєтського Союзу деякі німецькі громадяни перейшли кордон і заявили, що німецькі армії дістали наказ о 3 год. ночі 22 червня розпочати проти СССР наступ. Сталіна негайно поінформували про це, але навіть цю пересторогу він зіґнорував.

Як бачите, все зіґноровано: пересторогу від деяких військових командувачів, інформації дезертирів з ворожої армії і навіть одверту ворожість противника. Чи це доказ пильности керманича партії і держави в той особливо важливий історичний момент?

А які ж були наслідки такого безтурботного підходу, такої легковажности щодо ясних фактів? Наслідки були такі, що вже за перші години і дні ворог знищив у наших прикордонних районах велику частину нашої авіяції, артилерії й іншої амуніції; він винищив значну кількість наших військових кадрів і здезорганізував наше військове керівництво; внаслідок цього ми не змогли перешкодити ворогові вдертися вглиб нашої країни. Дуже прикрі наслідки, особливо на початку війни, дали себе відчути після знищення Сталіним багатьох військових командирів і політичних працівників протягом 1937-41 рр., у зв'язку з його підозрілливістю та наклепницькими обвинуваченнями. Протягом цих років проведено репресії проти деякої частини військових кадрів, почавши буквально від сотенних і курінних командирів і аж до найвищих командних становищ. У той час майже цілком зліквідовано кадр військовиків, які винесли великий досвід з війни в Еспанії і на Далекому Сході.

Політика репресій в широкому маштабі проти військових кадрів спричинилась також до підірвання військової дисципліни, бо протягом кількох років старшини всіх ступнів і навіть солдати в партійних і комсомольських осередках чули, що вони мусять „здирати маски" з своїх начальників і прихованих ворогів. (Рух в залі). Природно, що це мало неґативний вплив на стан військової дисципліни в перший воєнний період. А як вам відомо, ми мали перед війною чудові військові кадри, безсумнівно віддані партії і батьківщині. Досить сказати, що ті з-поміж них, які уціліли, не зважаючи на перебуті у в'язницях страшні тортури, виявили себе з перших днів війни справжніми патріотами і героїчно боролися за славу батьківщини.

Маю тут на увазі таких товаришів, як Рокоссовський (що, як знаєте, був ув'язнений), Горбатов, Мережков (що є делеґатом теперішнього з'їзду), Подляш (що був добрим командиром і згинув на фронті) і багатьох-багатьох інших. Проте, багато таких командирів зникло по таборах і в'язницях, і армія ніколи вже їх не побачить.

Все це призвело до такої ситуації, яка створилася на початку війни і яка стала великою небезпекою для нашої батьківщини. (Далі буде)

З ВІДЧИТОВОЇ ЗАЛІ

РОЛЯ АРМІЇ УНР У БИТВІ ЗА ВАРШАВУ 1920 Р.

Ген. штабу полк. Аркадій Валійський виголосив на вищезазначену тему надзвичайно цікаву доповідь в суботу 19 травня ц. р. на терені Відділу Об'єднання б. вояків - українців у Ню Йорку. Доповідач поставив відразу тезу, що річчю другорядною і неістотною є тактичні завдання, що їх переводили тоді частини української армії, а що істотним є тільки стратеґічне значення операцій. Взагалі ж про це нічого або страшенне мало сказано і в польській і в українській військовій літературі, дармащо появилось багато великих, основних і поважних творів фахових польських авторів про битву під Варшавою. Ані в об'ємистій книжці самого Пілсудського „Рок 1920", ані в такій же книжці ген. Сікорського „Мєндзи Віслом а Вкров", ані в книжках генералів Стахевіча, Піскора, й інших немає — ані слова про Дійову Армію УНР чи ті її з'єднання, які формально були підпорядковані польському командуванню, як 2-га і 6-та українські дивізії. Тільки ген. Тадеуш Кутшеба у своєму творі „Виправа кійовска" ставить одверто політичну сторінку Варшавського договору 1920 р. і, в його висліді, польсько-українську офензиву в Україні та признає поважне стратеґічне значення того факту, що Армія УНР самим своїм існуванням на крайньому крилі антисовєтського польсько - українського фронту, і то висунена вперед перед фронтовою лінією, примушувала совєтську армію тримати великі сили на власному південному крилі й ослаблювати таким чином головний центральний і північний відтинки фронту. Саме цю тезу боронив і доказував полк. Валійський у своїй доповіді. Він протиставився фальшивим твердженням про велике значення для битви під Варшавою оборони Замостя, переведеної 6-ою Дивізією під командуванням ген. Марка Безручка. Він звернув увагу, що ані ген. Омелянович - Павленко, тодішній головнокомандуючий Армією УНР, що стояла над Дністром, ані ген. Удовиченко цією ролею Армією УНР на тлі подій 1920 р. у своїх пізніших творах не займаються. Українські автори або цілком легковажать ту ролю, або твердять, що „українська армія урятувала битву під Варшавою", перебільшуючи суто тактичне значення оборони Замостя і надаючи їй значення стратеґічне, якого та оборона не мала. Оборона Замостя почалася 28 серпня 1920 р., коли поляки вже розбили були армію Тухачевського, бо польський контрнаступ у битві під Варшавою розпочався 15 серпня і тривав насправді до 28 серпня, коли мати на увазі зліквідування переможного наступу большевиків. Полк. Валійський надзвичайно ядерно й образово представив тодішній стан на Сході Европи. Він навів стратеґічні пляни поляків і большевиків, як виглядало переведення тих плянів у практиці і які помилки поробили поляки і большевики. Пляном большевиків було взяти 16 серпня 1920 Варшаву і помаршувати над польсько - німецький кордон, щоб допомогти німецьким комуністам зробити в Німеччині комуністичний переворот. Большевики не рахувалися з можливістю польського наступу і тому Варшавська конвенція з 20 квітня 1920 р. Польщі й УНР та зв'язаний з нею похід до лінії Дніпра були для большевиків прикрою несподіванкою. Українці мали спершу тільки дві слабі бойові одиниці: 6-та Дивізія ген. Безручка рахувала тоді 600 баґнетів, а 2-га дивізія ген. Удовиченка ще менше. Армія УНР була в Зимовому поході. Польська армія нараховувала в офензиві 45,000 баґнетів, але відзначалась дуже доброю кіннотою і технічними частинами. Коли 26 квітня 1920 р. розпочався наступ проти Совєтів на Україні, то піхота робила тоді по 40 клм денно, не зустрічаючи подорозі большевицького спротиву. Таким чином зайнято 8 червня Київ, але не осягнено стратеґічного завдання, яким визначено знищення 12-ої совєтської армії. Очищено від большевиків Правобережжя, але поляки не дотримали навіть тих скромних „концесій", що їх зробили українцям у Варшавському договорі. Не тільки не дали зброї для нової української армії, але навіть здобуту на большевиках зброю відсилали до Польщі. Таким чином не можна було озброїти й оформити 50,000 новобранців, змобілізованих на Правобережжі до Армії УНР. 27 травня большевики перейшли до протинаступу на українському фронті і 16 червня польська армія опинилась на тих самих вихідних позиціях, з яких розпочала була свою офензиву. Однак чисельно польські й совєтські сили були тоді більш-менше рівні: армія Тухачевського нараховувала 120,000 вояків, а Пілсудського 110,000. Зате під самою Варшавою це відношення поправилось в користь поляків, бо проріджена за час свого переможного наступу совєтська армія нараховувала вже всього 55,000 вояків, а польська, поповнена набором із самої Варшави і терену на захід від Висли — 114,000 вояків. Під час відступу польсько-українських військ 5 днів не було зв'язку між польськими й українськими частинами. При ліквідації прориву большевицької кінноти між Проскуровом і Новою Ушицею згинув полк. Мішковський. Польську контрофензиву під Варшавою поведено за пляном Пілсудського, а не французького генерала Вейґана, тодішнього голови французької військової місії в Польщі. Поляки мали тоді 24 дивізії, але фактично в наступі були тільки 5½ дивізії і вони, вдаряючи від півдня в північно-східньому напрямку, перевели прорив большевицького фронту, який, з остраху перед оточенням, швидко подався назад, при чому великі большевицькі сили перейшли до Східньої Прусії, де були роззброєні. Полк. Валійський цитував польські й совєтські фахові джерела на доказ поданих даних, та пояснював хід бойових операцій на розвішеній на стіні мапі.

Проте найцікавішою частиною тієї дуже доброї і цінної доповіді, була так мовити політична сторінка питання, яке накинулось наче автоматично: чому досі українські воєнні історики не дали ніодного авторитетного твору, ніодної книжки чи брошури про те, що Армія УНР відіграла поважну ролю в отій історичній битві під Варшавою і чому досі дозволено, що весь польський і західній світ переконані свято, що „цуд над Віслом" стався без найменшої причасности української збройної сили? Велася жвава полеміка, чи ту польську вигру треба завдячувати генералові Вейґанові чи Пілсудському, але не було ані одного слова про те, скільки польський і західній світи мають до завдячування українцям. Доповідач і інші старшини кол. Армії УНР, які були від 20 рр. до вибуху 2-ої світової війни у Варшаві, пояснювали, що це не могло було тоді статися через польську цензуру та що навіть названий вгорі ген. Кутшеба міг видати свою книжку щойно після смерти Пілсудського. Всі присутні погодились, що необхідно, щоб цю діру у військовій літературі бодай тепер заповнено. Висловлювано велике здивування, чому у перевиданій і доповненій Історії Українського Війська вид. І. Тиктора не згадано взагалі про участь українців в польсько - українському наступі у 1920 р., не кажучи вже про те, що не згадано там про оборону Замостя проти кінних дивізій Буденного та про стратеґічне значення операцій Армії УНР для битви Пілсудського під Варшавою. Без уваги на політичний бік цієї справи, на політичну оцінку вартости польсько - українського союзу з 1920 р. і т. д. — треба зафіксувати історичну правду про тодішні українські військові дії.

Доповідь полк. А. Валійського була зразком фахової доповіді з історії українського війська, і було б дуже корисно, коли б Автор завдав собі труду списати її, може ще трохи поширити та видати друком.

І. К-н.

НАЗУСТРІЧ МОЛОДІ

(Закінчення зі стор. 2).

має цивільної відваги признатись в своїх помилках, бачить їх мільйони в сусіда, і так до завжди. І на чому тут вчитися і чи можна це сприймати серйозно?" І якось ніяково було слухати, коли молодий чоловік в разпалі сказав, що щойно з книжки Дж. Решетаря і Джана Армстронґа він витворив об'єктивний погляд на ролю й перебіґ української визвольної боротьби під час першої і другої світових воєн..., Гостре і прикре „dictum" — але було сказане!

Пересуди і неточність

Третій рефрен жалів і претенсій можна схопити поняттям — пересуди. Вони не мало декому помагають прикрити свій брак критицизму в оцінці минулого й сучасного і стають своєрідним антиподом до першого браку. Отже, переконування чужих, а головно себе, про „лютих воріженьків", як причину наших неуспіхів; шляхом чуттєвих апелів намагання з'єднати симпатії для своєї справи; створення цілого ряду мітів про переслідування нас, які то міти при точнішому розгляді розвіваються, як мряка на сонці. І не можна дуже дивуватися молодим людям, що ані така арґументація, ані така тактика ведення нашої справи їм ні трохи не імпонує, бо ставить їх відразу в позицію якихось, фамілійним пехом обтяжених, нездар. Тому вони стараються на свій, саморобний, лад пояснювати чужинцеві українську справу й тратять довір'я в правильність метод, уживаних у нас дотепер.

За нову „читанку" для молоді

Вичислені вгорі застереження і критика нашої молодої ґенерації (а вона ще далеко неповна), не притягають її до української політики в найширшому розумінні, а радше, навпаки. З другого боку, вона ще запатріотична, щоб махнути рукою на все і піти „восвояси". Вона щиро шукає нових шляхів, чогось, що імпонувало б їй, що промовляло б до її переконання і змушувало переживати самій і давати це своєму чужому оточенні. Чи приходить їй в цьому шуканні хтось з поміччю? Чи йде назустріч з порадою і допасованим до її ментальности підходом до справ?

На шпальтах „Свободи" вже не раз порушувано, що так скажемо — справу букварів для українських дітей, і, як можна орієнтуватись з ряду повідомлень, в цьому напрямі наша заокеанська колонія зробила вже досить багато. Чи не варто було б подумати, що, крім букварів для дітей в дослівному розумінні, треба „читанок" (в переносному значенні) для нашої молоді? Що для того, щоб зактивізувати її в нашій визвольній справі, треба дати їй в першу чергу вірну версію минулого і сприйнятну для неї тактику ведення акцій на користь української справи? Теперішні ребуси і коди її не задовольняють, а знеохочують!

Якщо зроблені спостереження не мають загального характеру (ще раз підкреслюю, що йшло про опит не якогось репрезентативного перекрою, а про припадкові розмови), мої побоювання зайві. Коли ж вони не екстреми, але симптоми наростаючої тенденції — слід їх потрактувати як поважну проблему нашої еміґрації.

Українські вчені взяли участь у З'їзді Американських і Канадійських Славістів

Монтреал, Канада. — В днях 9-11 червня ц. р. відбувся тут перший спільний з'їзд канадійських та американських славістів з метою поглибити співпрацю й обмін думок в ділянці слов'янознавства і студій Східньої Европи. З'їзд відбувся в приміщеннях французького університету в Монтреалі. Американську славістику заступали м. ін. президент ААТСЕЕЛ з Ню Йорку о. проф. О. Яськевич (Фордгам), д-р А. Міш з Ню Йоркської Публічної Бібліотеки, проф. А. П. Колеман з дружиною (Елласнс Каледж) та інші. У з'їзді взяли чисельну участь канадійські україністи: проф. О. Старчук з Едмонтону, проф. Яр. Рудницький з Вінніпеґу (тепер у Вашинґтоні), проф. В. Ю. Кисілевський і проф. К. Біда з Оттавського університету, о. д-р М. Залеський, проф. П. Кислиця й ін. з Монтреалу. Українські учасники виголосили дві доповіді: проф. К. Біда про „Релігійні мотиви в творчості І. Франка (з нагоди 100-ліття з дня народження), й проф. Яр. Рудницький про „Структуральні зміни в українській та інших слов'янських мовах у Канаді". Обидва доповідачі були опісля обрані до управи Канадійської Асоціяції Славістів.

На банкеті в неділю 10 ц. м. проф. Яр. Рудницький у промові підкреслив значення об'єктивних наукових дослідів східньої Европи на американському терені й передав учасникам з'їзду привіт від Української Вільної Академії Наук та II Інституту Слов'янознавства. Наступний з'їзд рішено відбути в Вашинґтоні, Д. К. в грудні ц. р.

Помер д-р Яків Шацке, жидівський історик, приятель українців

Ню Йорк. — Д-р Яків Шацке, жидівський історик, бібліотекар Психіятричного Інституту в Ню Йорку, помер в середу 13 січня в Ню Йорку на удар мозку в 61 році життя. Він був відомий в українських колах, як приятель українців і брав участь у жидівсько - українських сходинах, ведених від кількох років в Ню Йорку у вузькому гурті діячів обох народів, переконаних у потребі спростування різних історичних леґенд і фальшивих уявлень серед сучасних широких кол обох громадянств, щоб таким найкращим шляхом поправити взаємні відносини. Народився у Варшаві, дикторат дістав на тамошньому університеті за студію „Жидівська проблема в Польщі за доби Паскевича в рр. 1831-61". та студіював жидівсько - литовські й жидівсько - українські відносини в минулому напереломі середніх і нових часів. За своє історично - правильне і вірне твердження, що протижидівський рух в Україні за Козаччини зокрема Хмельниччини, мав передусім соціяльний характер, а не расово-політичний, і за правильну аналізу тотішньої позиції жидів в соціяльно - економічній структурі шляхетської Польщі — він мав великі неприємності збоку своїх земляків. Зокрема він був звеличником творчости Івана Франка і висловлював готовість виголосити на ширшому українському форумі доповідь про жидівські мотиви в творчості І. Франка, що й мали українські діячі на увазі при цьогорічних святкуваннях роковин І. Франка.

УСПІХ УЧЕНИЦЬ — УКРАЇНОК

З Дітройту доносять: Американський Союз Учителів гри на фортепіяні влаштовує кожного року піяністичний Фестиваль, в якому беруть участь 503 музичних центрів в ЗДА, надсилаючи награні платівки до Головної Кватири Союзу в Остин, Тексас. В біжучому році взяли участь у згаданому Фестивалі 6 учениць п. Ірини Решетилович, відомої учительки гри на фортепіяні в Дітройті. Із зголошених 6 учениць, п'ять одержало золоту медалю 1-ої кляси, а одна почесну бронзову медалю. До нагороджених золотою медалею учениць-українок належать: Галина Богданович, Ірина Винник, Євгенія Євич і Лідія Смаль.

ЗМІНА АДРЕСИ!

Ще раз пригадуємо нашим передплатникам, що змінюють місце свого побуту, щоб одночасно з повідомленням про зміну адреси обов'язково присилали поштовими марками 10¢ за виготовлення нової адресової кліші, а члени УНСоюзу ще й число свого Відділу.

Адміністрація „Свободи"

ВСЯЧИНА

ЗААРЕШТОВАНО ТИСЯЧНОГО П'ЯНОГО АВТОВОДІЯ

Комісар поліції в Ню Йорку С. П. Кеннеді повідомив, що цього року в цьому місті заарештовано вже 1,000 п'яних автоводіїв, між ними 23 жінки. Минулого року в тому самому часі заарештовано було тільки 606 п'яних автоводіїв, в тому 9 жінок. Кеннеді сказав, що заарештування п'яного автоводія усуває з вулиці можливого вбивника людей.

ЦЬОГО РОКУ МЕНШЕ ЗАХВОРІНЬ НА ПОЛІО

Уряд Публічного Здоров'я в Вашингтоні повідомляє, що цього року занотовано менше випадків захворінь на поліо, як в тому самому часі минулого року. Та покищо важко ствердити, чи це є внаслідок щеплення вакциною д-ра Солка, чи цьогорічний рік належатиме до тих років, в яких недуга поліо виступає в меншій скількості.

ЇДЯТЬ ВІДТОВЩЕНЕ МОЛОКО

Економіст Молочарської Кооперативи в Сирокюзах, Н. Й., Клер Л. Пінео ствердив, що Ню Йорк і околиця консумує велику скількість відтовщеного молока (йоґурт, маслянка - батермілк і худе молоко), бо жителі цієї метрополії хочуть бути стрункі. В 1951 році Нюйоркська метрополія зужила 12,881,000 фунтів відтовщеного молока, а в 1955 році — 43,935,000 фунтів. Кварта відтовщеного молока в деяких крамницях на один цент дорожча від повного молока.

ФОРДОВА „РОДИНА" З'ЇЛА ДВІ ТОННИ КУРЯТИНИ

В Дірборні, Мишиґен, відбулися перші публічні збори уділовців фірми Фордова Моторова Компанія. В цих зборах взяло участь 2,704 осіб, вони відбулися в 13-ох окремо для цієї цілі збудованих шатрах. Збори тривали дві години і п'ять мінут, після них роздавано другий сніданок, на який зужито дві тонни курятини і 200 ґалонів молока. Перші закриті збори цієї фірми відбулися в Дітройті в 1903 році, і в них брало участь 12 власників уділів. Тепер фірма Форд має 319,000 уділовців, в тому 137,000 чоловіків, 88,000 жінок і 84,000 чоловіків і жінок.

РАДІОВІ КИШЕНКОВІ ГОДИННИКИ

Шість фабрик, які продукують кишенкові годинники, пробують випродукувати такий годинник, який ішов би при допомозі радіової енергії. Цей годинник має бути менш складний від дотеперішніх механічних, і його зможе направляти кожний радіо- і телемеханік, його не треба буде накручувати, і він не буде „тикати".

ВЕЛИЧИНА КОМЕТ

Д-р Н. Т. Бобровнікоф із Стейтового Огайського Університету досліджував 300 комет і ствердив, що їхній діяметер виносить від 3,600 миль до 600,000 миль, отже пересічно по 66,000 миль або на вісім разів більше як діяметер нашої землі.

СПОДІВАЮТЬСЯ 30,000 ОСІБ НА РЕСПУБЛІКАНСЬКІЙ НОМІНАЦІЙНІЙ КОНВЕНЦІЇ

Голова Республіканського Крайового Комітету Леонард Голл заявив, що цього року на Республіканську Номінаційну Конвенцію в Сан Франсіско прибуде коло 30,000 осіб, делеґатів і гостей, що буде рекордово високе число. Готелі і „мотелі" зможуть відступити коло 9,100 кімнат, а решту треба буде пошукати в приватних мешканнях. Досі вже є 15,000 кімнат. На чолі мешканевого відділу підготовчого комітету стоїть стейтовий сенатор Вірджінії — Тед Далтон.

ДОЛЯРИ І СОБАКИ

Д-р Ліон Вітні видав книжку під заголовком „Доляри і собаки", з якої виходить, що в цій країні кожного року продають щенят за 50 мільйонів долярів. На харчі для людських приятелів видають більше як два більйони долярів річно, а на інші видатки для них 300 мільйонів долярів. Стерлінґ Норт, який написав рецензію на книжку Вітні про собак, підкреслює, що американські собаки з'їдають річно харчів на суму 20 разів більшу, ніж американські автори дістають гонорарів за свої надруковані твори впродовж року.

МОЛОКО, М'ЯСО ТА ЯЙЦЯ СПРИЧИНЯЮТЬ АРТЕРІОСКЛЕРОЗУ

На зборах Федерації Американських Товариств для Експериментальної Біології в Атлантік Сіті, Н. Дж., твердили, що харчі, багаті в протеїну (молоко, яйця та м'ясо) спричиняють артеріосклерозу. Ствердження артерій починається в американців вже в молодому віці, а пізніше спричиняє недугу серця, мозку та інших важливих життєвих органів. Біологи рекомендують їсти рослинні харчі та рослинні товщі.

БРАК ВІТАМІН І ЖУРБА СПРИЧИНЯЮТЬ ПІСТРЯКА ШЛУНКУ

Директор Товариства для Поборювання Пістряка на Гаваях д-р Волтер Б. Квісенберрі твердить, що брак деяких вітамін може спричиняти недугу пістряка шлунку. Також журба може викликати цю саму недугу. Цей лікар твердить, що японці на Гаваях у великій скількості хворіють на пістряка шлунку. Направду, ніхто не знає причини цього. Але д-р Квісенберрі вказує на те, що ті японці їдять багато рижу, який не має вітамін. Небезпечно також їсти гарячий харч, бо й це може бути причиною пістряка шлунку. Також перевтома може викликати ту саму недугу.

НІМЕЦЬКІ КОМУНІСТИ „ВІДКРИЛИ" ТОВАРИША РОБІНЗОНА КРУЗО

Комуністичний часопис в Східній Німеччині „Нойєс Дойчлянд" написав прихильну рецензію на нове німецьке видання книжки англійського письменника Деніела Дефо під заголовком „Робінзон Крузо". Ця книжка появилася ще 1719 року, та комуністичний критик оцінює її словами, якими послуговуються тепер комуністи. Він називає автора „Робінзона Крузо" „проґресивним письменником", бо він врятував свого товариша П'ятницю від людожерів. Але комуністичний критик не є вдоволений з того, що Робінзон не трактував того П'ятницю як собі рівного. „Нойєс Дойчлянд" хотіла б, щоб Робінзон кричав: „Товариші всіх країн єднайтеся під проводом Хрущова!"

Зі Спорту

Велика українська громада м. Нюарку і околиці, багата на число різних наших організацій, в цьому місяці збагатіє на ще одно Товариство. Гурток спортових ентузіястів ок. 30 осіб, врешті зробив конкретний крок до створення власної спортової організації, в якій повинні заактивізуватися усі спортовці, які по волі чи неволі знайшлися в рядах інших клюбів, — та в неменшій мірі усі ті, які припинили свою спортову активність.

Цей, як і інші фактори конечности Спортового Товариства на цьому терені, взяли під увагу ініціятори, відбуваючи свої перші сходини — вибираючи тимчасову Управу Т-ва, дня 8-го червня ц. р. в залі Чорноморської Січі.

Склад тимчасової Управи: Юліян Гельбів — голова, Ярослав Криштальний — секретар, Лука Гураль — фінансовий, Любомир Рудзінський — ланковий футбольної ділянки.

Тимчасову Управу уповноважено з огляду на реченець 14 червня, до якого повинні бути зголошені у Нюджерзькій Футб. Лізі усі дружини, — зголосити новоповсталу дружину, яка в найближчому футбольному сезоні буде репрезентувати наше Т-во і українців цієї округи.

З інших головних завдань тимчасової Управи, слід згадати Загальні Збори Т-ва, що мають бути підготовлені і скликані ще в цьому місяці дня 23-го, про час і місце яких повідомлені будуть громадяни Нюарку й околиці. З огляду на важливість цих Зборів, зокрема для спортовців і симпатиків спорту, закликається взяти активну участь усіх заінтересованих в творенні нової „кузьні" духа і тіла в нашій Громаді.

Активних спортовців з різних ділянок спорту, які бажають включитися до наших дружин, проситься голоситись до тимчасового голови Управи, п. Ю. Гельбів 132, 17 Аве, Нюарк, Н. Дж. Тел. BI 8—4464.

Нехай не буде ні одного — чи одної, в нашій громаді — спортово заінтересованих, які б не прибули на ці 1-ші Загальні Збори Спорт. Т-ва в Нюарку.

О. Твардовський.

ЛЕТУНСЬКА „МАТКА" ГОДУЄ „ДІТВОРУ"

Три Нейві Бенші Ф-2-Г джети перепомповують у повітрі газоліну з нафтоналивного літака Р-3-У.

Цього року не буде збільшення поштових оплат

Вашинґтон. — Провідник демократів в Палаті Репрезентантів конґресмен Дж. В. Мек Кормек повідомив, що на цій сесії Конґресу „заблькує" дальшу акцію в справі ухвалення запропонованого президентом Айзенгавером законопроєкту про збільшення поштових оплат. Президент кілька разів звертався до Конґресу, щоб збільшити поштові оплати, бо поштовий департамент кожного року працює з великим дефіцитом. Цього року цей дефіцит має виносити коло 430 мільйонів. Поштова Комісія в Палаті Репрезентантів прийняла урядовий законопроєкт про збільшення оплат від звичайних листів з трьох до чотирьох центів, а від летунських листів з шістьох до сімох центів. Тепер МекКормек заявив, що Палата Репрезентантів не має охоти вирішувати цю справу на цьогорічній сесії.

Не оперувати міґдалків і не витягати зубів вліті

Вашинґтон — Департамент здоров'я остерігає, щоб влітку під час, так званого, сезону дитячого паралічу, який починається коло 1-го липня, не давати дітям вирізувати міґдалки і не витягати їм зубів. Департамент здоров'я пригадує, що найгрізніший тип дитячого паралічу трапляється у тих дітей, які мали вліті операцію міґдалків або яким витягнено зуби. Стверджено також, що між цими дітьми буває найбільше смертних випадків від поліо. Статистика показує, що поліо в 20 разів частіше буває у тих осіб, які перед занедужанням перебули операцію міґдалків.

Ачесон перестерігає вільний світ проти Хрущова

Волгем, Массачусетс. — Бувший державний секретар Дін Ачесон, промовляючи на святі закінчення шкільного року в Брендейс університеті, сказав, що „нові совєтські диктатори так само безжалісні і небезпечні для вільного світу, як старі". Він твердив, що Совєти змінили тактику і залишили безпосередню аґресію, а перейшли до наступу на політичній і економічній ділянках, бо Нікіта С. Хрущов добре знає, що „продукційна сила — це одночасно і військова та політична сила". Тому вільний світ повинен це мати на увазі і збільшувати свою продукцію, — щоб не дозволити на те, щоб його перевищили Совєти і комуністичний Китай на цьому полі, але не сміє забувати про те, що комуністичні цілі завоювати весь світ не змінилися. Ачесон дістав почесний докторат від Брендейс університету.

● У Празі, в залі готелю „Алькрон" вперше виставлено для загального вжитку 5 чисел „НЙТаймсу", між іншим те число, в якому вміщено повний текст промови Хрущова проти Сталіна. Так само виставлено там кілька англійських, французьких і швайцарських часописів.

● У Південному В'єтнамі військовий суд засудив на смерть „генерала" Ба-Кута, команданта „приватного" війська релігійної секти Гоа Гао, який, відмовившись підпорядкуватись урядові премера Нґо Дінга Дієма і включити своїх 1,500 вояків де реґулярної національно - в'єтнамської армії, зчинив збройний бунт проти уряду. Його схопили в полон 13 квітня ц. р., а військо його розпустили. „Генерал" Ба Кут ходив завжди босий і носив довге, нестрижене волосся.

● У Стокгольмі появилось офіційне заперечення газетної вістки, наче б 43-річний син шведського короля, князь Бертіль, заручився з англійською княжною Марґаритою. Ця вістка появилась після того, як князь Бертіль вийшов назустріч Марґариті, що прибула до Швеції, де вже кілька днів перебуває її сестра, королева Єлисавета II.

Читайте українські книжки й газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила!

ТАРЗАН, ч. 3686. Зворотний пункт.

FOLLOWING TARZAN'S INSTRUCTIONS, THE GIRL LANDED, THEN TAXIED AT FULL SPEED TOWARD THE RETREATING WARRIORS!

AS THE ROARING PLANE BORE DOWN ON THE NATIVES, THEY ABANDONED THEIR CAPTIVE AND FLED IN PANIC FROM THE DEADLY PROPELLER!

Вислухавши інструкції Тарзана, жінка приземлилася і з найбільшою швидкістю поїхала по землі в напрямі до вояків, які відступали.

Коли літак з гуркотом в'їхав поміж тубільців, вони покинули в'язня і в паніці розбіглися від смертоносного пропелера.